

הנושאים העיקריים במסכת:

- פרק א:** איזו סוכה כשרה ואיזו פסולה.
- פרק ב:** סוכה כשרה ופסולה, דיני אכילה בסוכה.
- פרק ג:** דיני ארבעת המינים ודיני הלל.
- פרק ד:** מצוות לולב במקדש כאשר יו"ט ראשון חל בשבת, מצוות זקיפת ערבה, מצוות ניסוך המים, מספר הימים שבהם מקימים כל אחת ממצוות החג.
- פרק ה:** תיאור שמחת בית השואבה, תאור חלוקת הקרבנות וקבלת המנות בין כל המשמרות ברגלים ובשבת.

פרק א'**הנושאים העיקריים בפרק: איזו סוכה כשרה ואיזו פסולה.****מושגים:**

- קינוף:** ארבעה עמודים העומדים בארבע קצות המיטה, ועליהם מוטות או חבלים. המשנה דנה במקרה שסדין מכסה את הקינוף הנמצא בסוכה, האם אפשר לאכול או לישון תחת הסדין.
- נקליטי המטה:** 2 עמודים בקצוות המטה באמצע, אחד למראשותיה ואחד למרגלותיה, ועל העמודים יש חבל או מוט. המשנה דנה במקרה שסדין מכסה את נקליטי המטה הנמצאת בסוכה, האם אפשר לאכול או לישון תחת הסדין?
- דופן עקומה:** אם המרחק בין הסכך לכותל הסוכה קטן מ- 4 אמות, ומרחק זה מלא בסכך פסול או בתקרה (אבל לא באויר), רואים את הכותל כאילו הוא דופן עקומה והסוכה כשירה.
- אכסדרה:** בניין עמודים המקורה בתקרה והנמצא לפני הבתים המקיפים את החצר.

משנה א': איזו סוכה פסולה ואיזו כשרה?

סכה שְׁהִיא גְבוּהָהּ לְמַעְלָה מֵעֵשָׂרִים אַמָּה פְּסוּלָה.
רַבִּי יְהוּדָה מְכַשֵּׁיר.
וְשֵׂאִינָה גְבוּהָהּ עֶשְׂרֵה סָפָחִים,
וְשֵׂאִין לָהּ שְׁלֹשׁ דְּפִנוֹת,
וְשִׁחְמָתָה מְרַבָּה מְצַלְחָה, פְּסוּלָה.
סכה ישנה, בית שמאי פוסלין, ובית הלל מכשירין.
ואיזו היא סכה ישנה? כל שעשאה קדם לחג שלשים יום.
אבל אם עשאה לשם חג, אפילו מתחלת השנה, כשרה.

1 פסול בגובה הסוכה:

- 1.1 תנא קמא: סוכה הגבוהה יותר מ- 20 אמה פסולה.
- 1.2 רבי יהודה (ואין הלכה כמותו): מכשיר.
- 2 סוכה הנמוכה מ- 10 טפחים פסולה.
- 3 סוכה שאין לה 3 דפנות פסולה.
- 4 סוכה שחמתה מרובה מצילתה פסולה.
- 5 סוכה ישנה (שנעשתה יותר מ- 30 יום קודם החג):
 - 5.1 אם עשאה סתם (לא לשם סוכה):
 - 5.1.1 בית שמאי פוסלים.
 - 5.1.2 בית הלל מכשירים.
 - 5.2 אם עשאה לשם סוכה, כשרה, אפילו עשאה שנה קודם.

משנה ב': סוכה שנעשתה תחת האילן או תחת סוכה אחרת

הַעוֹשֶׂה סִכּוֹת תַּחַת הָאֵילָן, כְּאִלוֹ עֲשָׂאָה בְּתוֹךְ הַבַּיִת.
סְכָה עַל גְּבִי סְכָה, הַעֲלִינָה כְּשֵׁרָה, וְהַתְּחַתּוּנָה פְּסוּלָה.
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם אֵין דִּירָיו בְּעֲלִינָה, הַתְּחַתּוּנָה כְּשֵׁרָה.

1 סוכה שענפי אילן סוככים על הסכך שלה, פסולה.

2 סוכה הנמצאת תחת סוכה אחרת:

- 2.1 אם הסכך של התחתונה חזק ויציב, התחתונה פסולה.
- 2.2 אם הסכך של התחתונה חלש ואי אפשר לשבת עליה, התחתונה כשרה (בסכך של העליונה).
- 2.3 אם הסכך של התחתונה רופף אך אפשר לשבת שם בדוחק:
 - 2.3.1 תנא קמא: התחתונה פסולה והעליונה כשרה.
 - 2.3.2 רבי יהודה: התחתונה כשרה (בסכך של העליונה).

משנה ג': סוכה שפרשו סדין על הסכך שלה או מתחתיו.

פָּרַשׁ עָלֶיהָ סִדִּין מִפְּנֵי הַחֹמֶה, או תְּחַתֶּיהָ מִפְּנֵי הַנֶּשֶׁר,
או שִׁפְרַשׁ עַל גְּבִי הַקִּינּוּף, פְּסוּלָה.
אָבֵל פּוֹרֵס הוּא עַל גְּבִי נְקִלְטֵי הַמַּטָּה.

1 פרש סדין על הסכך, או תחת הסכך, הסוכה פסולה.

2 פרש על גבי קינוף (ראה מושגים) הנמצא בסוכה, אין לאכול או לישון מתחתיו.

3 פרש סדין על נקליטי המטה (ראה מושגים) הנמצאת בסוכה, אפשר לשבת מתחת לסדין.

משנה ד': דין סכך שמעורב בו גם סכך כשר וגם ענפי עץ

הַדִּלָּה עָלֶיהָ אֶת הַגִּפֶּן וְאֶת הַדְּלָעוֹת וְאֶת הַקִּסּוּם, וְסָכַף עַל גְּבִי, פְּסוּלָה.
וְאִם הָיָה סָכּוֹף הַרְבֵּה מִהֶן,
או שִׁקְצָצוֹן, כְּשֵׁרָה.

זֶה הַכֹּל: כֹּל שֶׁהוּא מְקַבֵּל טַמְאָה וְאֵין גְּדוּלוֹ מִן הָאָרֶץ, אֵין מְסַכְכִּים בוֹ,
וְכָל דָּבָר שֶׁאֵינוֹ מְקַבֵּל טַמְאָה וְגְדוּלוֹ מִן הָאָרֶץ, מְסַכְכִּין בוֹ.

- 1 הדלה גפן או דלעת או קסום על גבי הסכך, או תחת הסכך:
- 1.1 אם הסכך הכשר מרובה מענפי הגפן או הדלעת, הסוכה כשרה.
 - 1.2 אם ענפי הגפן או הדלעת מרובים מהסכך:
 - 1.2.1 אם חתך את הענפים מהגפן או הקסום, ונענע אותם, הסוכה כשרה.
 - 1.2.2 אחרת הסוכה פסולה.
- 2 כלל סיכום לסכך כשר או פסול:
- 2.1 דבר המקבל טומאה, או דבר שאין גידולו מהקרקע פסול לסכך.
 - 2.2 דבר שאינו מקבל טומאה ושגידולו מן הארץ כשר לסכך.

משנה ה': חבילות קש, חבילות עצים וחבילות זרדים שמשתמשים בהם לסכך או לדפנות

חבילי קש וחבילי עצים וחבילי זרדיו, אין מסככין בהן. וכלן שהתירן פשרות. וכלן פשרות לדפנות.

- 1 אין מסככים בהם.
- 2 אם התיר את החבילות, אפילו לאחר שהניח אותם על הסכך, הסוכה כשרה.
- 3 כל הדברים שפוסלים לסכך, כשרים לדפנות.

משנה ו': סיכוך בנסרים

מסככין בנסרים; דברי רבי יהודה. ורבי מאיר אומר. נמן עליה נסר שהוא רחב ארבעה טפחים. פשרה. ובלבד שלא יישן תחתיו.

- 1 נסרים שרוחבם פחות מ- 4 טפחים (ויותר מ- 3 טפחים):
 - 1.1 רבי יהודה: מותר לסכך בהם.
 - 1.2 רבי מאיר (ואין הלכה במותו): אסור לסכך בהם.
- 2 דין נסר שרוחבו יותר מ- 4 אמות, (וכן כל סכך פסול), שמונח בצד דופן הסוכה:
 - 2.1 הסוכה כשרה.
 - 2.2 אין לישון תחת הנסר, אלא תחת הסכך הכשר.

משנה ז': הכשרת תקרת נסרים לא מטייחת, כאשר רוחב הנסרים קטן מ- 4 טפחים

תקרה שאין עליה מעייבה, רבי יהודה אומר: בית שמאי אומרים: מפקפק ונוטל אחת מבגדים. ובית הלל אומרים: מפקפק או נוטל אחת מבגדים. רבי מאיר אומר: נוטל אחת מבגדים, ואינו מפקפק.

- 1 רבי יהודה:
 - 1.1 בית שמאי (ואין הלכה כמותו):
 - 1.1.1 מנענע ("מפקפק") את כל הנסרים.
 - 1.1.2 נוטל נסר אחד מתוך כל שנים, ושם במקומו סכך כשר.
 - 1.2 בית הלל: או מנענע או נוטל נסר אחד מתוך כל שניים ושם סכך כשר במקומו.
- 2 רבי מאיר (ואין הלכה כמותו):
 - 2.1 אין מחלוקת בנושא הזה בין בית הלל לבית שמאי.
 - 2.2 הכל מודים שיש להוציא נסר אחד מתוך כל שנים נסרים ולשים במקומו סכך כשר.
 - 2.3 נענוע בלבד אינו מספיק.

משנה ח': סכך שמורכב משיפודי ברזל או ארוכות המיטה וגם מסכך כשר

המקרה סבתו בנשפודין או בארוכות המטה, אם יש רוח ביניהן כמותן, פשרה.

החוטם בגדיש לעשות בו ספה, אינה ספה.

- 1 אם יש רווח בין השיפודים (או בין המוטות), לפחות כמותם, וסכך כשר ביניהם, הסוכה כשרה.
- 2 אם אין רווח ביניהם לפחות כמותם, הסוכה פסולה.

כותרת נוספת: המוציא עומרים מתוך הגדיש, החלל שנוצר אינו כשר לסוכה.

משנה ט': דיני דפנות וסכך

המשלשל דפנות מלמעלה למטה, אם גבוהה מן הארץ שלשה טפחים, פסולה. מלמטה למעלה, אם גבוהה מן הארץ עשרה טפחים, פשרה. רבי יוסי אומר: כשם שמלמטה למעלה עשרה טפחים, כך מלמעלה למטה עשרה טפחים.

הרחיק את הסכך מן הדפנות נעלשה מפחים, פסולה.

1 גובה הפתח בין הרצפה לדפנות:

1.1 תנא קמא:

1.1.1 אם המרחק בין הרצפה לדפנות גדול מ- 3 טפחים, הסוכה פסולה.

1.1.2 אם גובה הדפנות מהקרקע הוא 10 טפחים הסוכה כשרה.

1.2 רבי יוסי (ואין הלכה כמותו): אם גובה הדופן הוא 10 טפחים לא משנה מקומו.

2 אם בין הסכך והדפנות יש אויר של יותר מ 3 טפחים, הסוכה פסולה.

משנה י': דופן עקומה

בית שנופחת וסכך על גביה, אם יש מן הפתח לסכך ארבע אמות, פסולה.

וכן חצר שהיא מקפת אכסדרה.

סכה גדולה, שהקיפיה בדבר שאין מסככים בו, אם יש תחתיו ארבע אמות פסולה.

1 שלוש דוגמאות לסוכה פסולה בגלל דופן עקומה (ראה מושגים):

1.1 בית שגגו פתוח באמצע, ובין קצה הפתח והגג מפרידה תקרה של 4 אמות, הסוכה פסולה.

1.2 חצר המוקפת אכסדרה (ראה מושגים), ורוחב גג האכסדרה הוא 4 אמות, הסוכה פסולה.

1.3 סוכה שיש לה צמוד לדפנות סכך פסול ברוחב של 4 אמות הסוכה פסולה.

משנה יא': סוכה שדפנותיה משופעות

העושה סככו כמין צריך,

או שסוכה לפתח, רבי אליעזר פוסל, מפני שאין לה גג. וחקמים מכשירין.

מחצלת קנים גדולה,

עשאה לשכיבה, מקבלת טמאה ואין מסככין בה;

לסכך, מסככין בה ואינה מקבלת טמאה.

רבי אליעזר אומר: אחת קטנה ואחת גדולה,

עשאה לשכיבה, מקבלת טמאה ואין מסככין בה, לסכך, מסככין בה ואינה מקבלת טמאה.

1 סוכה שאין לה גג, כגון:

- סוכה ששתי דפנותיה משופעות זו כנגד זו ("צריף"), והן משמשות גם כסכך, פסולה.

- סוכה שדופן שלה מונחת בשיפוע על הקיר והיא משמשת גם כסכך,

1.1 רבי אליעזר (ואין הלכה כמותו): פוסל, כיון שאין לה גג.

1.2 חכמים: מכשירים.

כותרת נוספת: דין מחצלת לשמש כסכך

1 תנא קמא:

1.1 מחצלת גדולה:

1.1.1 אם עשאה לשכיבה, פסולה.

1.1.2 עם עשאה סתם, כשרה לסכך (כיון שסתמה עשויה לסכך).

1.2 מחצלת קטנה:

1.2.1 עשאה סתם, פסולה לסכך (כיון שסתמה עשויה לשכיבה).

1.2.2 עשאה במיוחד לסכך, כשרה.

2 רבי אליעזר:

2.1 אין הבדל בין מחצלת קטנה למחצלת גדולה.

2.2 אם עשאה לשכיבה (דהיינו שעשאה סתם), מקבלת טמאה ופסולה לסכך.

2.3 אם עשאה לסכך, אינה מקבלת טמאה וראויה לסכך.

פרק ב'

נושאים עקריים בפרק: סוכה כשרה וסוכה פסולה, דיני אכילה בסוכה.

מושגים:

סוכה מדובללת: סוכה שענפי הסכך אינם מסודרים יפה זה לצד זה. אלא ענף אחד עולה וענף אחד יורד, ומשום כך חמתה מרובה מצילתה. אולם אם היו הענפים מסודרים יפה הייתה צילתה מרובה מחמתה.

משנה א': דין שינה תחת המיטה בסוכה

הישן תחת המטה בסכה, לא יצא ידי חובתו.

אמר רבי יהודה: נוהגין היינו, שהיינו יושנים תחת המטה בפני הזקנים, ולא אמרו לנו דבר.

אמר רבי שמעון: מעשה בטבי עבדו של רבן גמליאל, שהיה ישן תחת המטה,

ואמר להן רבן גמליאל לזקנים:

"ראיתם טבי עבדי, שהוא תלמיד חכם ויודע שעבדים פטורים מן הסכה; לפיכך ישן הוא תחת המטה."

ולפי דרכנו למדנו, שהישן תחת המטה לא יצא ידי חובתו.

- 1 תנא קמא: הישן תחת המיטה בסוכה, לא יצא ידי חובתו.
- 2 רבי יהודה (ואין הלכה כמותו): מביא ראייה לכך שיצא ידי חובתו.
- 3 רבי שמעון: מספר מעשה:
 - 3.1 טובי עבדו של רבן גמליאל ישן תחת המיטה בסוכה.
 - 3.2 רבן גמליאל אמר לזקנים:
- טבי תלמיד חכם וידע שנשים ועבדים פטורים ממצוות סוכה.
- 3.3 מסיפור המעשה לומדים שהישן תחת המיטה בסוכה לא יצא ידי חובתו.

משנה ב': סוכה הנשענת על מוטות המיטה כך שאם יזיזו את המיטה כל הסכך יזוז עמה

הסומך סכחו ככעני המטה כשורה.
רבי יהודה אומר: אם אינה יכולה לעמוד בפני עצמה פסולה.

סכה המדבבלת,
ונשצלתה מרבה מחמתה, כשורה.
הקעבה כמין בית, אף על פי שאין הנוכבים נראים מתוכה, כשורה.

1 תנא קמא: הסוכה כשרה.

2 רבי יהודה: הסוכה פסולה.

נותרת נוספת: כמות הסכך וסידורו בסוכה

1 סוכה מדובללת (ראה מושגים) כשרה.

2 סוכה שצילתה מרובה מחמתה כשרה.

3 סוכה שהסכך שלה עבה ואין רואים מתוכה את הכוכבים, כשרה.

משנה ג': דין סוכה שאינה בנויה על הקרקע

העושה סכחו בראש העגלה או בראש הספינה, כשורה, ועולין לה ביום טוב.
בראש האילן או על גבי גמל, כשורה, ואין עולין לה ביום טוב.
שתים באילן ואחת בידי אדם, או שתים בידי אדם ואחת באילן, כשורה, ואין עולין לה ביום טוב.
שלוש בידי אדם ואחת באילן, כשורה, ועולין לה ביום טוב.
זה הפלל: כל שנשטל האילן ויכולה לעמוד בפני עצמה, כשורה, ועולין לה ביום טוב.

1.1 סוכה על גבי עגלה או ספינה כשרה, ומותר להיכנס אליה ביו"ט.

1.2 סוכה על גבי אילן או על גבי גמל, כשרה, ואסור להיכנס לתוכה ביו"ט.

2 סוכה שחלק מדפנותיה על הקרקע וחלק על האילן:

2.1 אם 2 דפנות או רק דופן אחת על הקרקע, הסוכה כשרה אך אסור להיכנס אליה ביו"ט.

2.2 אם 3 מדפנותיה על הקרקע ודופן אחת באילן, מותר אף להיכנס אליה ביו"ט.

3 כלל סיכום לגבי סוכה שחלק מדפנותיה על הקרקע וחלק על האילן:

אם ילקח האילן ותוכל הסוכה לעמוד על דפנותיה שבקרקע,

הסוכה כשרה ומותר להיכנס לתוכה ביו"ט.

משנה ד': סוכה שהאילנות משמשים לה כדפנות (והסכך לא נשען עליהם), כשרה

העושה סכחו בין האילנות, והאילנות דפנות לה כשורה.

שלוחי מצוה פטורין מן הסכה.

חולין ומשמשיהן פטורין מן הסכה.

אוכלין ושותין עראי חוץ לסכה.

נותרת נוספת: מי הם הפטורים מסוכה

1 שלוחי מצווה פטורים ממצוות סוכה.

2 חולין ומשמשיהם פטורים ממצוות סוכה.

3 אכילת עראי ושתית עראי מותרים מחוץ לסוכה.

משנה ה': סיפורי מעשה לגבי אכילת עראי בסוכות

מעשה והביאו לו לרבן יוחנן בן זכאי לטעום את התבשיל,

ולרבן גמליאל נשתי כותבות ודלי של מים, ואמרו: "העלום לסכה".

וכשנתנו לו לרבי צדוק אכל פחות מכביצה, וטלו במפה ואכלו חוץ לסכה ולא בוד אחריו.

1 הביאו לרבן יוחנן בן זכאי תבשיל לטעום ממנו, ובקש לעשות זאת בסוכה.

2 הביאו לרבן גמליאל 2 תמרות ודלי מים ובקש לאכול ולשתות בסוכה.

3 הביאו לרבי צדוק אוכל פחות מכביצה, ואכלו מחוץ לסוכה.

משנה ו': מספר הסעודות שחייב אדם לאכול בסוכה במהלך חג הסוכות

רבי אליעזר אומר: ארבע עשרה סעודות חייב אדם לאכול בסכה, אחת ביום ואחת בלילה.

וחכמים אומרים:

אין לדבר קצבה, חוץ מלילי יום טוב ראשון של החג בלבד.
 ועוד אמר רבי אליעזר: מי שלא אכל לילי יום טוב הראשון, ישלים בלילי יום טוב האחרון.
 וחכמים אומרים: אין לדבר תשלומין.
 על זה נאמר (קהלת א, טו): "מעט לא-יוכל לתקן, וחסרון לא-יוכל להמנוח".

- 1 רבי אליעזר (ואין הלכה כמותו): 14 סעודות, אחת ביום ואחת בלילה בכל יום.
- 1.1 חכמים: חובה רק בליל יו"ט ראשון, בשאר הזמן אם אינו רוצה לאכול כלל, אינו חייב.
- 2 אם לא אכל בליל יו"ט ראשון האם יכול להשלים בליל יו"ט אחרון?
- 2.1 רבי אליעזר (ואין הלכה כמותו): יכול להשלים.
- 2.2 חכמים: אין אפשרות להשלים.

משנה ז': אדם שרק חלק מגופו נמצא בסוכה בשעה שהוא אוכל

מי שהיה ראשו ורבו בסכה, ושלחנו בתוך הבית:
 בית שמאי פוסלין,
 ובית הלל מקשרין.

אמרו להן בית הלל לבית שמאי:
 לא כף היה מעשה? שהלכו וקני בית שמאי וקני בית הלל לבקר את רבי יוחנן בן החורני,
 ומצאוהו שקהי' יושב ראשו ורבו בסכה ושלחנו בתוך הבית, ולא אמרו לו דבר?
 אמרו להן בית שמאי:

משום ראייה? אף הם אמרו לו: אם כן היית נוהג, לא קנימת מצות סכה מ'מ'יף.

- 1 אם ראשו ורובו בתוך הסוכה אך שולחנו בתוך הבית (בין בסוכה גדולה ובין בסוכה קטנה):
 - 1.1 בית שמאי: לא יצא ידי חובתו.
 - 1.2 בית הלל: יצא ידי חובתו.
- 2 בית הלל: מביאים ראייה לדבריהם מר' יוחנן בן החורני, שישב ראשו ורובו בסוכה.
- 3 בית שמאי: אין ראייה מר' יוחנן בן החורני, שאם עשה כך לא קיים מצוות סוכה.

משנה ח': נשים, קטנים ועבדים כנעניים פטורים ממצוות סוכה.

נשים ועבדים וקטנים, פטורים מן הסכה.

קטן שאינו צריך לאמו, ח'ב בסכה.
 מעשה וילדה פלחו של שמאי הנקן, ופחת את המעניכה וסכף על גבי המטה בשכיל הקטן.
כותרת נוספת: דין חינוך למצוות סוכה לגבי קטן

- 1 קטן שאינו צריך לאמו שתטפל בו כשהוא ניעור משנתו:
 - 1.1 חכמים: מחויב בסוכה מדין חינוך.
 - 1.2 מעשה בשמאי הזקן שעשה סוכה אף לתינוק שרק נולד.

משנה ט': כל שנבעת ימי החג עושה אדם סוכתו קבע וביתו עראי

כל שנבעת הימים אדם עושה סכתו קבע וביתו עראי.

ירדו גשמים, מאימתי סתור לפנות? משתסרח המקפה.
 משלחו משל: למה הדבר דומה? לעבד שבא למזוג כוס לרבו, ושפף לו קיתון על פניו.
 כל שבעת הימים ידאג אדם שעיקר דירתו תהיה בסוכה, וביתו ישמש לו כדירת עראי.

כותרת נוספת: ירדת גשמים בסוכות

- 1 אם התבשיל יכול להתקלקל, מותר לפנות את הכלים מהסוכה.
- 2 גשם שיורד בסוכות דומה לאדם שמזג לרבו כוס וזה האחרון שפך את הכוס על פניו.

פרק ג

הנושאים העיקריים בפרק: דיני ארבעת המינים ודיני הלל

מושגים:

יום הנף: בזמן המקדש, ביום עשה עשר בניסן אסור היה לאכול מהתבואה החדשה קודם הקרבת מנחת העומר (הנפת העומר). לאחר שהוקרב העומר אפשר היה לאכול מהתבואה החדשה כבר באותו יום. לאחר שחרב המקדש נאסרה התבואה כחדשה בכל יום עשה עשר בניסן, שהוא "יום הנף".

משנה א': דיני לולב

לולב הנזול והיבש, פסול.
 של אגרה ושל עיר הנדחת, פסול.
 נקטם ראשו, נפרצו עליו, פסול.
 נפרדו עליו, פסול.
 רבי יהודה אומר: יאגרנו מלמעלה.
 צני הר הפרזל, פסול.
 לולב שיש בו שלשה ספחים כדי לנענע בו, פסול.

- 1 לולב פסול במקרים הבאים:

- 1.1 לולב גזול או יבש.
- 1.2 לולב של אילן ששימש כאשרה או שצמח בעיר הנידחת.
- 1.3 לולב שנקצץ חלקו העליון.
- 1.4 לולב שנשרו עליו מהשדרה המרכזית.
- 2 לולב שעליו נפרדו זה מזה (אך לא נתלשו):
 - 2.1 תנא קמא: כשר.
 - 2.2 רבי יהודה (ואין הלכה כמותו): כשר רק אם יאגדם עם שדרת הלולב.
 - 3 לולב שצמח בהר הברזל כשר.
 - 4 לולב שיש לו 3 טפחים ועוד טפח כדי לנענע בו (ס"ה 4 טפחים), כשר.

משנה ב': דיני הדס

הַדָּס הַגּוֹזֵל וְהַיָּבֵשׁ, פְּסוּל.
שָׁל אֲשֶׁרָה וְשָׁל עֵיר הַנִּדְחָת, פְּסוּל.
נִקְטָם רֵאשׁוֹ, נִפְרָצוּ עָלָיו
אוּ שְׁהִיוּ עֲנָבָיו מְרֻבּוֹת מֵעָלָיו פְּסוּל.
וְאִם מִעֲטָן כָּשֶׁר.
וְאִין מִמְעֲטִין בְּיוֹם טוֹב.

- 1 הדס פסול במקרים הבאים:
 - 1.1 הדס גזול או יבש.
 - 1.2 הדס ששימש כאשרה או שצמח בעיר הנידחת.
 - 1.3 הדס שנקצץ חלקו העליון.
 - 1.4 הדס שנשרו עליו.
- 2 הדס מרובה ענבים (פירות ההדס):
 - 2.1 אם ענביו מרובים מעליו, פסול.
 - 2.2 אם לאחר מיעוט הענבים, עליו מרובים מענביו, ההדס כשר.
 - 2.3 אסור למעט את הענבים ביו"ט.

משנה ג': דיני ערבה

עֲרֵבָה גְּזוּלָה וַיִּבְשָׁה, פְּסוּלָה.
שָׁל אֲשֶׁרָה וְשָׁל עֵיר הַנִּדְחָת, פְּסוּלָה.
נִקְטָם רֵאשָׁה, נִפְרָצוּ עָלֶיהָ,
וְהַצְפָּצָה, פְּסוּלָה.
כְּמוֹשָׁה, וְשִׁנְשָׁרוּ מִקְצַת עָלֶיהָ, וְשָׁל בַעַל, כְּשֶׁרָה.

- 1 ערבה פסולה במקרים הבאים:
 - 1.1 ערבה גזולה או יבשה.
 - 1.2 ערבה ששימשה כאשרה או שצמחה בעיר הנידחת.
 - 1.3 ערבה שנקצץ חלקה העליון, או ערבה שנשרו עליה.
 - 2 צפצפה פסולה לשמש כערבה.
 - 3 בכל המקרים הבאים ערבה כשרה:
 - 3.1 ערבה נובלת.
 - 3.2 ערבה שנשרו מקצת עליה.
 - 3.3 ערבה שגדלה על מי גשמים ולא על גדות הנחל.

משנה ד': דיני 4 המינים

רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אוֹמֵר:
שְׁלֹשָׁה הַדָּסִים וְשְׁתֵּי עֲרֻבוֹת, לוֹלֵב אֶחָד וְאַתְרוּג אֶחָד.
אֶפְלוּ שְׁנַיִם קְטוּמִים וְאֶחָד אֵינוֹ קְטוּם.
רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר: אֶפְלוּ שְׁלֹשָׁתָן קְטוּמִים.
רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: כִּשְׁם שְׁלוֹשָׁתָן אֶחָד וְאַתְרוּג אֶחָד, כִּן הָדָס אֶחָד וְעֲרֵבָה אַחַת.

- 1 ארבע המינים כוללים:
 - 1.1 רבי ישמעאל:
 - שלושה הדסים, 2 ערבות, לולב אחד, אתרוג אחד.
 - 2 כמה הדסים יכולים להיות קטומים בראשם?
 - 2.1 רבי ישמעאל (ואין הלכה כמותו): אפילו שני הדסים קטומים ואחד אינו קטום.
 - 2.2 רבי טרפון: אפילו שלושת הדסים קטומים, כשר.
 - 2.3 רבי עקיבא (ואין הלכה כמותו): לולב, אתרוג, הדס וערבה: אחד מכל סוג.

משנה ה': דיני אתרוג:

אֶתְרוֹג הַגִּזּוּל וְהַיָּבֵשׁ, פְּסוּל.
שָׁל אֶשְׁרָה וְשָׁל עֵיר הַנִּדְחָת, פְּסוּל.
שָׁל עֵרְלָה, פְּסוּל. שָׁל תְּרוּמָה מִמָּאָה, פְּסוּל.
שָׁל תְּרוּמָה מִהוֹרָה לֹא יִפֵּל, וְאִם נָטַל כְּשֵׁר.
שָׁל דְּמַאי,
בֵּית שַׁמַּאי פּוֹסְלִין, וּבֵית הַלֵּל מְכַשְׁרִין.
שָׁל מַעֲשֵׂר שְׁנֵי בִירוּשָׁלַיִם,
לֹא יִפֵּל, וְאִם נָטַל, כְּשֵׁר.

1 האתרוג פסול בכל אחד מהמקרים הבאים:

- 1.1 אתרוג גזול או יבש.
 - 1.2 אתרוג שגדל על עץ ששימש כאשרה, או שצמח בעיר הנידחת.
 - 1.3 אתרוג שנקטף בשנות הערלה של העץ, או אתרוג של תרומה טמאה.
- 2 אתרוג של תרומה טהורה:
 לכתחילה לא ייטול. בדיעבד, אם נטל, כשר.
- 3 אתרוג של דמאי:
 3.1 בית שמאי: האתרוג פסול.
 3.2 בית הלל: האתרוג כשר.
- 4 אתרוג של מעשר שני בירושלים:
 לכתחילה לא ייטול. בדיעבד, אם נטל, כשר.

משנה ו': המשך דיני אתרוג

עֲלֵתָה חֲזוּזִית עַל רֹבּוֹ, נִטְלָה פְּטֻמָּתוֹ, נִקְלַף, נִסְדַּק, נִקַּב וְחָסַר כֵּל שֶׁהוּא, פְּסוּל.
עֲלֵתָה חֲזוּזִית עַל מַעוּטוֹ, נָפַל עַקְצוֹ, נִקַּב וְלֹא חָסַר כֵּל שֶׁהוּא, כְּשֵׁר.
אֶתְרוֹג הַכּוֹנֵשִׁי, פְּסוּל.
וְהֵיזֵק כְּכֹרְתִי,
רַבִּי מֵאִיר מְכַשֵּׁר, וְרַבִּי יְהוּדָה פּוֹסֵל.

1 בכל אחד מהמקרים הבאים האתרוג פסול:

- 1.1 עלתה חזזית (כמין אבעבועות דקות) על רוב צד אחד של האתרוג.
 - 1.2 נטלה פטמתו (הגבעול שבראש האתרוג).
 - 1.3 התקלפה קליפתו העליונה הדקה.
 - 1.4 נסדק לאורכו משני צדדיו.
 - 1.5 נעשה בו נקב כך שחסר ממנו משהו.
- 2 בכל המקרים הבאים האתרוג כשר:
 2.1 עלתה חזזית רק במקום אחד.
 2.2 ניטל ממנו עוקצו (הגבעול שעליו הוא תלוי על העץ).
 2.3 נעשה בו נקב מבלי שחסר ממנו משהו.
- 3 אתרוג שצבעו שחור (במקום שרוב האתרוגים אינם שחורים), פסול.
 4 אתרוג שהוא ירוק כחציר:
 4.1 רבי יהודה פוסל.
 4.2 רבי מאיר (ואין הלכה כמותו): מכשיר.

משנה ז': גודלו של האתרוג

שְׁעוּר אֶתְרוֹג הַקָּטָן,
רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: כְּאֵגוֹן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כְּבִיצָה.
וּבְגוּדֵל,
רַבִּי שִׁיאָחוּ שְׁנַיִם בְּיָדוֹ אַחַת; וְרַבִּי רֵבִי יְהוּדָה.
רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: אֶפְלוֹ אֶחָד בְּשֵׁמֵי יָדָיו.

1 מהו הגודל המינימלי?

- 1.1 רבי מאיר (ואין הלכה כמותו): לא פחות מאגון.
 - 1.2 רבי יהודה: לא פחות מכביצה.
- 2 מהו הגודל המקסימלי?
 2.1 רבי יהודה (ואין הלכה כמותו): גודל כזה שיכול לאחוזו שני אתרוגים ביד אחת.
 2.2 רבי יוסי: אין לאתרוג שיעור מקסימלי.

משנה ח': החומרים בהם יש לאגוד את הלולב עם ההדסים והערבות

- אין אוגדין את הלולב אלא במינו; דברי רבי יהודה.**
רבי מאיר אומר: אפלו במשיחה.
אמר רבי מאיר: מעשה באנשי ירושלים, שהיו אוגדין את לולביהן בגימוניות של זהב.
אמרו לו: במינו היו אוגדין אותו מלמטה.
- 1 רבי יהודה (ואין הלכה כמותו): אפשר לאגוד רק בחוט של הלולב, ההדס או הערבה.
 - 2 רבי מאיר: אפשר לאגדו בכל חומר.
 - 3 ספור מעשה: אנשי ירושלים שהיו אוגדים את הלולב בחוט של זהב.
 - 3.1 רבי מאיר: מכאן ראייה לדברי.
 - 3.2 חכמים:
 - 3.2.1 אגדו את הלולב במינו במקום שאוחזים אותו.
 - 3.2.2 חוטי הזהב היו רק מלמעלה.

משנה ט': באלו קטעים באמירת ההלל יש לנענע בלולב ?

והיכן היו מנענעין ?
ב"הודו לה" תחלה וסוף, וב"אנא ה' הושיעה נא". דברי בית הלל.
ובית שמאי אומרים: אף ב"אנא ה' הצליחה נא".
אמר רבי עקיבא: צופה הייתי ברבן גמליאל וברבי יהושע,
שכל העם היו מנענעין את לולביהן, והן לא נענעו אלא ב"אנא ה' הושיעה נא".

- מי שבא בדרך ולא היה בידו לולב לפול, לכשיכנס לביתו, ישל על שולחנו.**
לא נטל שחרית, ישל בין הערבדים, שכל היום כשנער ללולב.
- 1 בית הלל: יש לנענע בקטעים הבאים:
 - 1.1 "הודו לה" שבתחילת המזמור, ו"הודו לה" שבסופו.
 - 1.2 ב"אנא ה' הושיעה נא".
 - 2 בית שמאי (ואין הלכה כמותם): מנענעים אף ב"אנא ה' הצליחה נא".
 - 3 רבי עקיבא מביא ראייה לדברי בית הלל:
 - 3.1 כל העם נענעו אף ב"אנא ה' הצליחה נא".
 - 3.2 רבן גמליאל ורבי יהושע נענעו רק ב"אנא ה' הושיעה נא".

כותרת נוספת: מהו זמן נטילת לולב ?

- 1 מי שבא מהדרך ולא היה לו לולב, ייטול כשיגיע לביתו.
- 2 שכח והתחיל לאכול, יפסיק מאכילתו ויטול לולב.
- 3 לא נטל בשחרית, ייטול בהמשך היום, שכל היום כשר ללולב.

משנה י': מי שאינו יודע לקרוא את ההלל ואחרים מקריאים לו

מי שהיה עבד או אשה או קטן מקריין אותו, עונה אחריו מה שהן אומרים,
ותהי לו מארה !
אם היה גדול מקרא אותו, עונה אחריו: "הללויה".

- 1 אם עבד, אשה או קטן מקריאים לו:
 - 1.1 יחזור אחריהם כל מילה ומילה (כיון שאינם יכולים להוציא ידי חובה).
 - 1.2 תבוא עליו קללה שאינו יודע לקרוא בעצמו.
- 2 אם גדול מקריא לו, עונה "הללויה" על כל ענין שהוא מקריא לו.

משנה יא': מנהגים שונים בקריאת ההלל

מקום שנהגו לכפול, יכפל, לפשוט, יפושט,
לברך אחריו יברך, אחריו, הכל כמנהג המדינה.

הלוקח לולב מחברו בשביעית, נוהן לו אתרוג במתנה,
לפי שאין רשאי ללקחו בשביעית.

- 1 לגבי המנהג לכפול את הפסוקים האחרונים בהלל:
 - 1.1 מקום שנהגו לכפול, יש להמשיך ולכפול.
 - 1.2 מקום שנהגו שלא לכפול, יש להמשיך שלא לכפול.
- 2 לגבי ברכת "יהללוך" שלאחר ההלל:
 - 2.1 מקום שנהגו לברך, יש להמשיך ולברך.
 - 2.2 מקום שנהגו שלא לברך, יש להמשיך ולא לברך.

כותרת נוספת: מי שקונה 4 מינים מעם הארץ בשביעית

- 1 יבקש שיתן לו את האתרוג במתנה (האתרוג נלקט בשביעית).
- 2 אסור לעשות סחורה בפירות שביעית (אבל הלולב חנט כבר בשנה השישית).

משנה יב': מספר הימים שנומלים 4 מינים בסוכות

בְּרֵאשׁוֹנָה הָיָה לֹלֵב וְשָׁל בַּמִּקְדָּשׁ שִׁבְעָה, וּבַמִּדְבָּר יוֹם אֶחָד.
מִשְׁחָרְבַת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הִתְקִין רַבֵּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי, שֶׁיְהֵא לֹלֵב וְשָׁל בַּמִּדְבָּר שִׁבְעָה, זָכַר לַמִּקְדָּשׁ.

וְשִׁיחָא יוֹם הַגֵּף כְּלוּ אֶסוּר.

1.1 בזמן המקדש: היו נוטלים במקדש 7 ימים. בשאר המקומות רק ביום הראשון.

2 כשחרב המקדש, התקין רבן יוחנן בן זכאי שנוטלים לולב בכל מקום 7 ימים.

כותרת נוספת: תקנה נוספת של רבן יוחנן בן זכאי

1 ביום הגף (ראה מושגים), לא יאכלו כל היום מהתבואה החדשה.

משנה יג': מניעת מלמול של 4 המינים בזמן המקדש ביו"ט שחל בשבת

יוֹם טוֹב הֲרֵאשׁוֹן שֶׁל הַחֹג שֶׁחָל לַהֲיִיחַ בַּשַּׁבָּת,

כָּל הָעַם מוֹלִיכִין אֶת לֹלְבֵיהֶן לְבֵית הַכְּנֶסֶת.

לְמַחֲרַת מְשַׁמְּיִין וּבְאִין, כָּל אֶחָד וְאֶחָד מְפִיר אֶת שָׁלוֹ, וְנוֹמְלוּ.

מִפְּנֵי שֶׁאִמְרוּ חַכְמֵי: אִין אָדָם יוֹצֵא יְדֵי חוֹבְתוֹ בְּיוֹם טוֹב הֲרֵאשׁוֹן שֶׁל הַחֹג, בְּלוֹלְבוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ, וְשֶׁאֵר יְמוֹת הַחֹג, אָדָם יוֹצֵא יְדֵי חוֹבְתוֹ בְּלוֹלְבוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ.

1 בערב שבת כל העם הוליכו לולביהם לבית הכנסת.

2 למחרת כשבאו לבית הכנסת, כל אחד הכיר את לולבו ונטלו.

כותרת נוספת: יציאת ידי חובה בלולב שלך ביום הראשון

1 ביו"ט ראשון אדם יוצא ידי חובה רק ב-4 המינים שלו ("ולקחתם לכם ביום הראשון").

2 בשאר הימים, גם ב-4 מינים של חבירו.

משנה יד': שכח והוציא את 4 המינים מרשות לרשות ביו"ט שחל להיות בשבת

רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר: יוֹם טוֹב הֲרֵאשׁוֹן שֶׁל הַחֹג שֶׁחָל לַהֲיִיחַ בַּשַּׁבָּת,

וְשָׁכַח וְהוֹצִיא אֶת הַלֹּלֵב לְרֵשׁוֹת הָרְבִים, פְּטוּר,

מִפְּנֵי שֶׁהוֹצִיאוֹ בְּרֵשׁוֹת.

1 אם הוציא, לפני שקיים את המצווה, פטור מקרבן.

2 פטור, כיוון שנטלו ברשות כדי לקיים את המצווה.

משנה טו': האם מותר (בזמן המקדש) להחזיר את הלולב למים בשבת וביו"ט ?

מִקְבֵּלֶת אֵשֶׁה מִיַּד בְּנֵה וּמִיַּד בְּעֵלָה, וּמְחִירָתוֹ לְמֵיִם בַּשַּׁבָּת.

רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר:

בַּשַּׁבָּת מְחִירִין, בְּיוֹם טוֹב מוֹסִיפִין, וּבְמוֹעֵד מְחִלִּיפִין.

קָטָן הַיְדוּעַ לְנֻעֵנִי, חֵיב בְּלוֹלֵב.

1 תנא קמא: מותר לאשה לקבל את הלולב מיד בנה או בעלה ולהחזירו למים בשבת.

2 רבי יהודה:

2.1 בשבת, מותר להחזיר למים, אבל לא להוסיף מים.

2.2 ביו"ט שלא בשבת, מותר גם להוסיף מים, אך לא להחליף את המים.

2.3 בחול המועד שלא בשבת, מותר גם להחליף את המים.

כותרת נוספת: ילד קטן שיועד לנענע בלולב יש לחנכו למצווה לולב.

פרק ד'

הנושאים העיקריים בפרק:

מצוות לולב במקדש כאשר יו"ט ראשון חל בשבת, מצוות זקיפת ערבה, מצוות ניסוך המים, מספר הימים שבהם מקימים כל אחת ממצוות החג.

מושגים

מצוות זקיפת ערבה על המזבח:

בכל יום משבעת ימי חג הסוכות היתה מצוה של זקיפת ערבה בצידי המזבח. מצוה זו היא הלכה למשה מסיני. הצדוקים כפרו במצוה זו כיון שאינה כתובה בתורה. לפיכך קבעו חכמים שאם חל יום שביעי של חג ביום שבת, מצוה ערבה תדחה שבת. ליקוט הערבות וזקיפתם לצד המזבח מתואר במשנה ה'.

מצוות ניסוך המים:

בכל יום משבעת ימי חג הסוכות היתה מצוה של ניסוך המים על גבי המזבח בזמן הקרבת קרבן התמיד. מצוה זו היא הלכה למשה מסיני, והצדוקים כפרו בה. מצוה זו נעשתה בחגיגות מופגנת, כדי להכחיש דעותיהם של הצדוקים. את המים היו מביאים ממי השילוח. הבאת המים וניסוכם על המזבח מתואר במשניות ט, י.

משנה א': הקדמה למשניות הבאות: מספר הימים בהם מקיימים כל אחת ממצוות החג

לֹלֵב וְעֲרֵבָה, שִׁשָּׁה וְשִׁבְעָה.

הַהֲלָל וְהַשְׁמִיחָה, שְׁמוֹנֶה.

סִכָּה וְנִסְוֹךְ הַמֵּיִם, שִׁבְעָה.

וְהַחֲלִיל, חֲמִשָּׁה וְשִׁשָּׁה.

משנה ב: מספר הימים שבהם מקיימים מצוות לולב בזמן המקדש

לולב נשבעה, כיצד ?
יום טוב הראשון של החג נשחל להיות בשבת, לולב נשבעה.
ושאר כל הימים, נשעה.

- 1 אם יו"ט ראשון חל בשבת, מצוות לולב 7 ימים.
- 2 אם יו"ט חל לא בשבת, מצוות לולב 6 ימים.

משנה ג': מספר הימים שמקיימים מצוות זקיפת ערבה בצידי המזבח בזמן המקדש

ערבה נשבעה, כיצד ?
יום שביעי של ערבה נשחל להיות בשבת, ערבה נשבעה;
ושאר כל הימים, נשעה.

- 1 אם יום שביעי של החג חל בשבת, מצוות ערבה 7 ימים.
- 2 אם יום שביעי של החג חל שלא בשבת, מצוות ערבה 6 ימים.

משנה ד': מצוות לולב במקדש כאשר יו"ט ראשון חל בשבת

מצוות לולב כיצד ?
יום טוב הראשון של החג נשחל להיות בשבת, מוליכין את לולביהן להר הבית,
והסגין מקבלין מהן
וסודרין אותן על גב האצטבה, והזקנים מניחין את שלהן בלשכה.
ומלמדים אותם לומר: "כל מי שמגיע לולבי בידו, הרי הוא לו במתנה".
למחר משכימין ובאין, והסגין זורקין אותם לפניהם,
והן מחספין ומכין איש את חברו.
וכשראו בית דין שגבאו לידי סכנה, התקינו שיהא כל אחד ואחד נוטל בביתו.

- 1 בתחילה:
 - 1.1 האנשים היו מביאים את לולביהם למקדש בערב שבת.
 - 1.2 סדרני המקדש קבלו מהם את הלולבים.
 - 1.3 את לולבי הזקנים שמו בלשכה מיוחדת, ואת השאר על גבי אצטבה.
 - 1.4 בית דין מלמדים את כולם לאמר: "כל מי שמגיע לולבי לידו הרי הוא לו במתנה".
 - 1.5 למחרת כשבאים למקדש, הסדרנים זורקים להם את לולביהם.
 - 1.6 האנשים היו מכים איש את רעהו, כיון שכל אחד רצה לקבל את לולבו.
- 2 כשראו בית דין שבאים לידי סכנה:
 - התקינו שלא יביאו את הלולב למקדש אלא כל אחד ייטול את הלולב בשבת בביתו.

משנה ה': תאור מצוות זקיפת ערבה על המזבח

מצוות ערבה כיצד ?
מקום היה למטה מירושלים ונקרא "מוצא".
יורדו לשם ומלקטין משם מרביות של ערבה,
ובאין וזוקפין אותן בצדי המזבח, וראשיהן כפופין על גבי המזבח.
תקעו והריעו ותקעו.
בכל יום מקיפין את המזבח פעם אחת, ואומרים: "אנא ה' הושיעה נא, אנא ה' הצליחה נא".
רבי יהודה אומר: "אני והושיעה נא".
ואתו היום מקיפין את המזבח שבע פעמים.
בשעת פסידתן, מה הן אומרים ? "יפי לך, מזבח! יפי לך, מזבח!"
רבי אליעזר אומר: "ליה ולך מזבח ! ליה ולך מזבח!"

- 1 קטפו ערבות ממקום שנקרא מוצא, הנמצא בקרבת ירושלים.
- 2 בכל יום מימות החג היו יורדים לשם וקוטפים ענפים גבוהים (11 אמה) של ערבה.
- 3 חוזרים למקדש וזוקפים אותם בצידי המזבח, וראשיהם כפופים על המזבח.
- 4 בעת שהביאו את הערבות, תקעו והריעו ותקעו.
- 5 לאחר שהניחו את הערבות:
 - 5.1 בכל יום הקיפו פעם אחת את המזבח בלולביהם.
 - 5.2 בשעת ההקפה אומרים:
 - 5.2.1 תנא קמא: "אנא ה' הושיעה נא, אנא ה' הצליחה נא"
 - 5.3 רבי יהודה: "אני והושיעה נא".
 - 6 ביום השביעי הקיפו אותו 7 פעמים.
 - 7 בסיום ההקפות היו אומרים:
 - 7.1 תנא קמא: "יופי לך מזבח, יופי לך מזבח".
 - 7.2 רבי אליעזר: ליה ולך מזבח, ליה ולך מזבח".

משנה ו': מצוות ערבות על המזבח בשבת

כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת, אלא נהיו מלקטין אותן מערב שבת ומניחים אותן בניגיות של זרב, כדי שלא יכמשו.

רבי יוחנן בן ברוקה אומר:

חריות של דקל היו מביאין, וחובטין אותן בפרקע בצדי המזבח, ואוחזו היום נקרא: "יום חבוט חריות".

1 כשם שנהגו עם הערבות בחול כך נהגו בשבת. אלא:

- 1.1 שלקטו ערבות מערב שבת, עבור שבת.
- 1.2 הניחו אותם מערב שבת בגיגיות של זהב מלאות מים, כדי שלא יתייבשו.

2 כותרת נוספת: רבי יוחנן בן ברוקה: הביאו ענפי דקל ולא ערבות

- 2.1 רבי יוחנן בן ברוקה (ואין הלכה כמותו):
 - 2.1.1 לא הביאו ערבות אלא ענפים של דקל.
 - 2.1.2 חבטו את ענפי הדקל בצדי המזבח.
 - 2.1.3 ויום השביעי נקרא יום חיבוט חריות ולא יום שביעי של ערבה.

משנה ז': ביום השביעי לאחר הקפת המזבח, התינוקות חתרו את הלולבים ואכלו את האתרוגים.

מִדְּהִיּוּקוֹת שׁוּמְמִין אֶת לֹלְבֵיהֶן וְאוֹכְלִין אֶתְרוּגֵיהֶן.

משנה ח': חייבים בהלל ובקרבנות שלמי שמחה 8 ימים, כולל שמיני עצרת.

ההלל והשמחה שמונה, כיצד ?

מלמד, שחזיב אדם בהלל ובשמחה ובכבוד יום טוב האחרון של החג, כשאר כל ימות החג.

סנה שבועה, כיצד ?

גמר מלאכול, לא יתיר ספחו,

אבל מוריד את הפלים מן המנחה ולמעלה, מפני כבוד יום טוב האחרון של החג.

כותרת נוספת: מספר הימים שחייבים במצוות סוכה

- 1 חייבים בסוכה 7 ימים.
- 2 כשגומרים סעודה אחרונה ביום השביעי לא מפרקים את הסוכה.
- 3 לאחר מנחה קטנה, מכניסים מהסוכה לבית את הכלים הנאים, לכבוד החג האחרון.

משנה ט': תאור מצוות ניסוך המים

ניסוך המים כיצד ?

צלוחית של זרב מחזקת עלשת לגים, היה ממלא מן השילוח.

הגיעו לשער המים, תקעו והריעו ותקעו.

עלה בכבש ופנה לשמאלו,

שני ספלים של כסף היו עם.

רבי יהודה אומר: של סיד היו, אלא נהיו משחרין פניהם מפני הין.

ומקבין כמין שני חטמין דקין. אחד מעבה ואחד דק, כדי שיהיו שניהם קלין בבת אחת.

מערכי של מים, מורחי של יין.

ערה של מים לתוך של יין, ושל יין לתוך מים, יצא.

רבי יהודה אומר: בלג היה מנסף כל שמונה.

ולמנסף אומרים לו: "הגבה ירך" !

שפעם אחת נסף אחד על גבי דגליו, ודגמוהו כל העם באחרונה.

1 ממלאים בצלוחית של זהב 3 לוגים מים ממימי השילוח.

2 כשהגיעו לשער המים (שבדרום הר הבית), תקעו, הריעו ותקעו.

3 הכהן שזכה בניסוך המים עלה בכבש לראש המזבח, ופנה לקרן דרומית מערבית.

4 בקרן זו היו 2 ספלים:

- 4.1 תנא קמא: של כסף היו.
- 4.2 רבי יהודה: של סיד היו, ומושחרים היו, שפעמים טעו ושפכו את היין בספל של המים.
- 5 בכל ספל היה נקב. נקב עבה בשל יין, ונקב דק בשל מים. כדי שיציאת שניהם תסתיים יחד.
- 6 הספל המערבי היה מיועד למים והמזרחי ליין.
- 7 אם טעה ושפך את היין לספל של יין וכן להיפך, יצא ידי חובה.
- 8 כמה לוגים של מים היה מנסך, וכמה ימים נסכו את המים ?
 - 8.1 תנא קמא: היה מנסך 3 לוגים במשך שבעה ימים
 - 8.2 רבי יהודה (ואין הלכה כמותו):
 - 8.2.1 היה מנסך לוג אחד של מים.
 - 8.2.2 ניסוך המים היה גם ביום השמיני (שמונה ימים).

9 ביקשו מהמנסך שיגביה ידו כדי שיראו שהוא מנסך לתוך הספל.

10 פעם אחת ניסך אחד (צדוקי) על רגליו, ורגמו אותו הקהל באתרוגיהם.

משנה י': תאור מצוות ניסוך המים בשבת

קָמַעְשָׂהוּ בְּחַל, כִּךְ מַעְשָׂהוּ בְּשַׁבָּת,
אֵלֶּא שְׁהִיָּה מִמְּלֵא מַעְרַב שַׁבָּת חֲבִית שֶׁל זֶהָב שְׂאִינָה מְקַדְּשֶׁת מִן הַשִּׁילּוּחַ,
וּמִיָּחָה בְּלִשְׁכָּה.
וְשִׁפְכָה אוֹ נִחְגְּלָתָהּ, הִיָּה מִמְּלֵא מִן הַכִּיּוֹר,
שְׁהִיָּו וְהַמִּים הַמְּגֻלִין פְּסוּלִים לְגַבֵּי הַמִּזְבֵּחַ.

- 1 כמו שניסכו את המים בימי חול כך ניסכו אותם בשבת.
- 2 בערב שבת היו ממלאים בחבית של זהב מים ממימי השילוח.
- 3 חבית זו לא נתקדשה לעבודת המקדש.
- 4 את החבית הניחו בלשכה ולמחרת הכהן מילא מהחבית את צלוחית במים.
- 5 אם נשפכה החבית או שהוסר המכסה שלה, היו ממלאים בצלוחית מים מהכיור.
- 6 מים או יין שהיו מגולים במהלך הלילה פסולים למזבח.

פרק ה'

הנושאים העיקריים בפרק: תאור שמחת בית השואבה, תאור חלוקת הקרבנות וקבלת המנות בין כל המשמרות ברגלים ובשבת.

מושגים:

משמרות כהונה:

הכהנים נחלקו ל-24 משמרות. בכל שבוע עבד במקדש משמר אחד. משמר זה היה מקריב את הקרבנות ומקבל את המנות המגיעות לכהנים. לקראת שבת הגיע המשמר של השבוע הבא, וביום ראשון חזר המשמר היוצא לביתו. בשבת עצמה עבדו 2 המשמרות, הם היו מתחלקים שווה בשווה בהקרבנות ובקבלת המנות. כמו כן היו חולקים ביניהם את לחם הפנים של השבוע החולף שהיה נאכל בשבת.

ברגלים היו עובדים כל המשמרות יחד והיו שווים בהקרבנות ובקבלת המנות. אם הרגל חל סמוך לשבת, דהינו ביום ראשון או ביום עשירי, היו כל המשמרות עובדים במקדש יומיים רצופים. גם במקרה זה חלקו כל המשמרות ביניהם את לחם הפנים שהיה נאכל בשבת.

לכל משמר הייתה טבעת מיוחדת שהייתה משמשת להכנסת צואר הבהמה לפני השחיטה. הטבעת הייתה פתוחה בצד אחד. לצורך השחיטה היו מפנים את הפתח של הטבעת כלפי מעלה, מכניסים את ראש הבהמה לתוך הטבעת והופכים את הפתח כלפי מטה. במשנה ח' מסופר שבמשמר של בלגה הטבעת הייתה קבועה וע"י כך אי אפשר היה לשחוט שם בהמות.

24 טבעות:

משנה א': הימים שבהם ניגנו בחליל ובכלי נגינה אחרים בסוכות

הַחֲלִיל, חֲמִשָּׁה וְשֵׁשָׁה.
זֶהוּ הַחֲלִיל שֶׁל בֵּית הַשְּׁוֹאֵבָה,
שְׂאִינוּ דוּחָה לֹא אֶת הַשַּׁבָּת וְלֹא אֶת יוֹם טוֹב.
אָמְרוּ: כֹּל מִי שֶׁלֹּא רָאָה שְׂמַחַת בֵּית הַשְּׁוֹאֵבָה, לֹא רָאָה שְׂמַחַת מִיָּמֵינוּ.

- 1 פעמים השתמשו בהם 5 ימים ופעמים 6 ימים.
- 2 בחליל היו מנגנים בשמחת בית השואבה.
- 3 חליל זה אינו דוחה לא שבת ולא יו"ט.
- 4 אמרו שכל מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו.

משנה ב': תאור שמחת בית השואבה

בְּמוֹצָאֵי יוֹם טוֹב הָרִאשׁוֹן שֶׁל הַחֲגֵי, יָרְדוּ לְעֹזֶרֶת נָשִׁים,
וּמְחַקִּין שֵׁם תַּקֵּן גְּדוֹל.
וּמְנוֹרוֹת שֶׁל זֶהָב הָיוּ נִשְׂמִים, וְאַרְבָּעָה סְפָלִים שֶׁל זֶהָב בְּרִאשֵׁיהֶן,
וְאַרְבָּעָה סְלָמוֹת לְכָל אֶחָד וְאֶחָד,
וְאַרְבָּעָה יָלָדִים מִפְּרִחֵי כְהֵנָה, וּבִידֵיהֶם פְּדִים שֶׁל שֵׁמֶן שֶׁל מֵאָה וְעֶשְׂרִים לֶגֶז, שֶׁהֵן מְסִילִין לְכָל סֶפֶל וְסֶפֶל.

- 1 במוצאי יו"ט ראשון כהנים ולוויים ירדו מעזרה שלהם לעזרת נשים.
- 2 התקינו גזוזטראות בעזרת נשים כדי שנשים תשבנה למעלה, וגברים למטה.
- 3 מנורות של זהב היו בעזרת נשים, ובכל מנורה היו 4 ספלי זהב.
- 4 ליד כל ספל היה סולם.
- 5 לכל סולם היה עולה ילד ובידיו 30 לוג שמן כדי ליתנם לתוך הספל.

משנה ג': המשך תאור שמחת בית השואבה

מִבְּלָאֵי מְכֻנְסֵי כְהֵנִים וּמְהַמְיָהֶן, מִהֵן הָיוּ מְפַקְעִין, וּבִהֵן הָיוּ מְדַלְקִין,
וְלֹא הִיָּתָה חֲצַר בִּירוּשָׁלַיִם שְׂאִינָה מְאִידָה מֵאוֹר בֵּית הַשְּׁוֹאֵבָה.
1 ממכנסיהם ואבנטיהם הבלויים של הכהנים, היו עושים פתילות להדלקת הנרות.
2 כשהדליקו את הנרות, היה האור מגיע לכל החצרות של ירושלים.

משנה ד': המשך תאור שמחת בית השואבה

- חסידים ואנשי מעשה, היו מרקדים לפניהם באבוקות של אור שבדיהן, ואומרים לפנין דברי שירות ותשבחות. והלויים בכנורות ובנבלים ובמצלמים ובחצוצרות, ובכלי שיר בלא מספר, על חמש עשרה מעלות הידרות מעורת ישראל לעזרת נשים, כנגד חמשה עשר שירי המעלות שבתהלים, ששליהן לזים עומדיו בכלי שיר ואומרים שירה. ועמדו שני כהנים בשער העליון, שיורד מעזרת ישראל לעזרת נשים, ושתי חצוצרות בידיהן. קרא הגביר, תקעו והריעו ותקעו. הגיעו למעלה עשירית, תקעו והריעו ותקעו. הגיעו לעזרה, תקעו והריעו ותקעו. היו חוקעין והולכין, עד שפגיעין לשער היוצא למזרח. הגיעו לשער היוצא למזרח, הפכו פניהן למערב, ואמרו: "אבותינו שהיו במקום הזה, אחריהם אל-היכל ה' ופניהם קדמה, והפה משתחווים קדמה לשמש. ואנו ליה עינינו." רבי יהודה אומר: היו שונים ואומרים: אנו ליה, וליה עינינו.
- 1 חסידים ואנשי מעשה רקדו לפני העם עם אבוקות של אור, ואמרו שירות ותשבחות.
 - 2 הלויים ניגנו בכלי נגינה רבים, על 15 המדרגות שירדו מעזרת ישראל לעזרת נשים.
 - 3 חמש עשרה המעלות היו מכוונות כנגד חמש עשרה שירי המעלות שבתהלים.
 - 4 שני כהנים עמדו על המדרגה העליונה ליד שער ניקנור, ושתי חצוצרות בידיהם.
 - 4.1 כשעלה השחר תקעו והריעו ותקעו.
 - 4.2 ירדו שני הכהנים עד למדרגה העשירית, תקעו הריעו ותקעו.
 - 4.3 כשהגיעו לרצפת העזרה, תקעו הריעו ותקעו.
 - 4.4 התקדמו תוך כדי התקיעות לכיוון שער המזרח, היוצא מעזרת נשים.
 - 5 כשהגיעו שני הכהנים לשער המזרח, הפכו כל היוצאים פניהם כלפי מערב ואמרו:
 - 5.1 תנא קמא:
 - 5.1.1 "אבותינו אחריהם אל היכל ה' ופניהם קדמה, והמה משתחווים קדמה לשמש".
 - 5.1.2 "ואנו ליה עינינו".
 - 5.2 רבי יהודה: "ואנו ליה משתחווים ועינינו ליה מיחלות".

משנה ה': מספר התקיעות שהיו חוקעים במקדש

- אין פוחתין מעשרים ואחת תקיעות במקדש, ואין מוסיפין על ארבעים ושמונה. בכל יום היו שם עשרים ואחת תקיעות במקדש: שלש לפתיחת שערים, וחשע לתמיד של שחר, וחשע לתמיד של בין הערבים. ובמוספין היו מוסיפין עוד חשע. ובערב שבת היו מוסיפין עוד שש: שלש להבטיל העם מפלאכה, ושלוש להבדיל בין קדש לחל. ערב שבת שבתוך החג היו שם ארבעים ושמונה: שלש לפתיחת שערים, שלש לשער העליון, ושלוש לשער הפתוח. ושלוש למלוי הפנים, ושלוש על גבי הפזבחה. חשע לתמיד של שחר, וחשע לתמיד של בין הערבים, וחשע למוספין, שלש להבטיל את העם מן הפלאכה, ושלוש להבדיל בין קדש לחל.
- 1 המספר המינימלי היה 21, והמקסימלי 48.
 - 2 ביום רגיל היו תוקעים 21 תקיעות באופן הבא:
 - 2.1 שלוש תקיעות לפתיחת שערי המזרח בבקר.
 - 2.2 תשע תקיעות כשהיו מנסכים את נסכי קרבן התמיד של שחר.
 - 2.3 תשע תקיעות כשהיו מנסכים את נסכי קרבן התמיד של בין הערביים.
 - 3 בימים שיש בהם קרבן מוסף, הוסיפו עוד 9 תקיעות בשעת ניסוך היין (ס"ה 30).
 - 4 בערב שבת, הוסיפו עוד 6 תקיעות באופן הבא:
 - 5 שלוש תקיעות להפסיק את העם ממלאכה, ושלוש להודיע שנכנסה שבת.
 - 5 ערב שבת שבתוך החג היו תוקעים 48 תקיעות האופן הבא:
 - 5.1 שלוש תקיעות לפתיחת שערים בבקר.
 - 5.2 שלוש על מדרגות שער העליון בתחילת ההליכה לשאיבת המים מהשילוח.
 - 5.3 שלוש בשער המזרח היוצא מהעזרה.
 - 5.4 שלוש בחזרה משאיבת המים כשהגיעו לעזרת נשים.
 - 5.5 שלוש בשעה שזקפו את הערכה בצדי המזבח.
 - 5.6 תשע לתמיד של שחר.
 - 5.7 תשע לתמיד של בין הערביים.

- 5.8 תשע לקרבן מוסף.
 5.9 שלוש תקיעות להפסיק את העם ממלאכתם, ושלוש להודיע שנכנסה שבת.

משנה ו': תאור חלוקת קרבנות המוסף של חג הסוכות בין 24 המשמרות

יום טוב הראשון של החג, היו שם שלשה עשר פרים ואילים שנים ושעיר אחד. ושמיניו שם ארבעה עשר כבשים לשמונה משמרות. ביום הראשון, שלשה מקריבין שנים שנים, והשאיר אחד אחד. בשני, חמשה מקריבין שנים שנים, והשאיר אחד אחד. בשלישי, ארבעה מקריבין שנים שנים, והשאיר אחד אחד. ברביעי, שלשה מקריבין שנים שנים, והשאיר אחד אחד. בחמישי, שנים מקריבין שנים שנים, והשאיר אחד אחד. בששתי, אחד מקריב שנים, והשאיר אחד אחד. בשביעי, פלו שוין. בשמיני, חזרו לפיס בברגלים. אמרו: "מי שהקריב פרים היום, לא יקריב למחר", אלא חוזרין תלילה.

- 1 בכל יום 2 משמרות הקריבו איל כל אחת. משמר שלישי הקריב שער.
 2 שאר 21 המשמרות התחלקו ביניהם בהקרבת הפרים והכבשים בצורה הבאה:
- 2.1 ביום הראשון: פר אחד, 13 משמרות. 2 כבשים, 6 משמרות. כבש אחד, 2 משמרות.
 - 2.2 ביום השני: פר אחד, 12 משמרות. 2 כבשים, 5 משמרות. כבש אחד, 4 משמרות.
 - 2.3 ביום השלישי: פר אחד, 11 משמרות. 2 כבשים, 4 משמרות. כבש אחד, 6 משמרות.
 - 2.4 ביום הרביעי: פר אחד, 10 משמרות. 2 כבשים, 3 משמרות. כבש אחד, 8 משמרות.
 - 2.5 ביום החמישי: פר אחד, 9 משמרות. 2 כבשים, 2 משמרות. כבש אחד, 10 משמרות.
 - 2.6 ביום השישי: פר אחד, 8 משמרות. 2 כבשים, 1 משמר. כבש אחד, 12 משמרות.
 - 2.7 ביום השביעי: פר אחד, 7 משמרות. כבש אחד, 14 משמרות.
- 2.8 בשמיני עצרת חזרו לעשות פיס לגבי הקרבנות החג. לגבי הקרבנות הפרים: מי שהקריב ביום מסוים פר, היה בעדיפות נמוכה לזכות בהקרבת פר נוספת.

משנה ז': חלוקת הקרבנות וקבלת המנות בשלושת הרגלים

בשלשה פרקים בשנה היו כל המשמרות שוין, באמורי הרגלים ובחלוקת לחם הפנים. בעצרת אומרים לו: "הילך מצה, הילך חמץ". משמר שזמנו קבוע, הוא מקריב תמיד, נדרים ונדבות ושאר קרבנות צבור. ומקריב את הכל. יום טוב הסמוך לשבת, בין מלפניה בין לאחריה, היו כל המשמרות שוין בחלוקת לחם הפנים.

- 1 בשלושת הרגלים כל המשמרות היו שווים בהקרבת קרבנות הרגלים, וקבלת חלק מלחם הפנים.
- 1.1 אם חג השבועות חל בשבת, קיבלה כל משמרת:
 - 1.2 מנה מלחם הפנים ("מצה").
 - 1.3 מנה משתי הלחם ("חמץ") הבאות מהתבואה החדשה.
- 2 משמר שזמנו לעבוד בשבוע שחל בו הרגל הקריב את הקרבנות הבאים:
- 2.1 תמיד של שחר ותמיד של בן הערביים.
 - 2.2 נדרים ונדבות שהביאו האנשים באותו שבוע למקדש.
 - 2.3 קרבנות צבור.
 - 2.4 קרבנות שאינם באים מחמת הרגל (כגון קיץ המזבח, שמקריבים כאשר המזבח בטל).
- 3 אם הרגל חל ביום ראשון או ביום ששי: כל המשמרות שנשארו בשבת קבלו מלחם הפנים שווה בשווה.

משנה ח': המשך תאור חלוקת לחם הפנים בין המשמרות

הל להיות יום אחד להפסיק בנמים, משמר שזמנו קבוע, היה נוטל עשר חלות, והפחטעב נוטל שתיים. ובשאר ימות השנה, הנכנס נוטל שש, והיוצא נוטל שש. רבי יהודה אומר: הנכנס נוטל שבע, והיוצא נוטל חמש. הנכנסין חולקין בצפון, והיוצאין בדרום.

בלגה לעולם חולקת בדרום, וטבעתה קבועה, וחלונה סתומה.
 1 אם בין שבת ויו"ט מפריד יום של חול, וכל מהמשמרות נמצאים בשל כך גם בשבת:

- 1.1 המשמרות הקבועות לאותה שבת, נוטלים 10 חלות (מלחם הפנים).
- 1.2 שאר המשמרות שנמצאים בשבת בגלל הסמיכות לרגל, נוטלים 2 חלות בלבד.
- 2 כיצד היו חולקים את לחם הפנים בשבת רגילה שאין בה יו"ט?
- 2.1 תנא קמא: המשמר הנכנס והמשמר היוצא כל אחד מקבל 6 חלות.
- 2.2 רבי יהודה: המשמר הנכנס מקבל 7 חלות והמשמר היוצא מקבל 5 חלות.
- 3 מקום חלוקת לחם הפנים בין כהני כל משמרת:
- 3.1 המשמר הנכנס חולק בצפון העזרה (במקום המיועד לשחיטת קדשי הקודשים).
- 3.2 המשמר היוצא חולק בדרום העזרה.
- כותרת נוספת: קנסות שהטילו על המשמר שעשו בלגה:**
- 3.3 משמר זה חלק את לחם הפנים בין כהניו תמיד בדרום.
- 3.4 הטבעת המיוחדת לשחיטת הקרבן של משמר זה, הייתה סגורה.
- 3.5 החלון המיועד לגניזת הסכין של משמר זה היה סתום (לכל משמר חלון משלו).